

MUUMI JA VAARALLINEN JUHANNUS

Suomi, 2008

Ohjaaja: Maria Lindberg

Keskeiset roolihahmot ja ääninäyttelijät:

Muumipeikko – Jasper Pääkkönen
 Pikku Myy – Outi Alanen
 Niiskuneiti – Elsa Saisio
 Muumipappa – Tapani Perttu
 Muumimamma – Johanna Viksten
 Nuuskamuikkunen - Taneli Mäkelä

Muissa rooleissa:

Puistovahti – Jarmo Koski
 Homssu – Ilpo Mikkonen
 Mymmelin tytär, vahdin serkku – Vuokko Hovatta
 Vilijonkka, Emma-Leena Rapola

Käsikirjoitus: Minna Karvonen ja Iivo Baric
 Elokuvan tarina perustuu Tove Janssonin kirjaan Vaarallinen juhannus.

Kesto: 88min

Ikäraja: S

Genre: Animaatio

Koulukinon materiaali on tehty esikouluun ja alkuopetukseen.

Oppimateriaalin teemoja: Muumit, teatteri, seikkailu

SYNOPSIS

Seesteisen kesäpäivän Muumilaaksossa keskeyttää tulivuoren purkaus ja valtava tulva-aalto. Vesi nousee yhä korkeammalle, mutta perhe löytää viime hetkellä turvapaikan merkillisestä talosta, joka ajelehtii heidän eteensä. Sittemmin ilmenee, ettei kyse ole tavallisesta talosta, vaan näyttämöstä, joka on teatteria harrastavan Emman asuminen.

Hieman vastahakoisesti Emma suostuu auttamaan, kun Muumiperhe haluaa tehdä näytelmän, jota Muumipappa alkaa käsikirjoittaa.

Matkaan tulee mutkia, kun Muumipeikko ja Niiskuneiti joutuvat vahingossa eroon muista. Retkensä aikana he kohtaavat Vilijonkan ja viettävät yhdessä riehakasta juhannusyötä kokon ympärillä. Seuraavan aamun väärinkäsitys ajaa heidät kuitenkin virkavallan takaa-ajamiksi.

Samanaikaisesti myös Pikku-Myy päätyy omille teilleen ja kohtaa sattumalta Nuuskamuikkusen. Kaksikko käy kapinoimassa itsevaltiasta puistovahtia vastaan ja saa kontolleen orpolapsilauman.

Muumilaakson väki on joutunut toisistaan erilleen, mutta sattumien kautta he löytävät tiensä taas yhteen ja kaikki ehtivät viime tipassa paikalle, kun Muumiperheen näytelmä ”Jalopeuran morsiamet” saa ensi-iltansa kelluvalla näyttämöllä.

Muumi ja vaarallinen juhannus perustuu 70-80-luvun taitteessa tuotettuun Muumien maailma -animaatiosarjaan, josta on nyt tuotettu pitkä valkokangaselokuva. Animaatiosarjan kuvamateriaali on restauroitu kokonaan elokuvaa varten ja käsikirjoitus sekä dialogi on tehty Suomessa alusta alkaen. Alkuperäisessä animaatiosarjassa ei ollut lainkaan dialogia.

ENNEN ELOKUVAN KATSELUA

1. Tarinan ennakoiminen

Elokuvan tarina perustuu Tove Janssonin vuonna 1957 ilmestyneeseen teokseen Vaarallinen juhannus, WSOY.

Tarkastelkaa kirjan **kansikuvaa**: Mitä näette kuvan etualalla? vettä ja veneitä. Entä kuvan taka-alalla? teatterin esirippu, kuu ja varjokuva. Tunnistatteko, keitä kuvassa on? Mikä on kuvan rakennus? Mitä kuvassa tapahtuu? Mikä vuorokauden aika kuvassa on? Mistä niin pääättelette?

Onko kuvassa jotain erikoista tai outoa? Millainen tunnelma kuvassa mielestänne on?

Mitä muuta **kirjan etukansi** kertoo kuvan lisäksi? kirjailijan, kirjan ja kustantajan nimen. Mitä tarinan nimi tuo mieleenne? Mitä "vaarallinen" voi tarkoittaa? Keksikää esimerkkejä siitä. Entä miten juhannus voisi olla vaarallinen?

Avatkaa kirja ja tutustukaa sen alkulehdiltä löytyvään **karttakuvaan**. Mitä kartalla tarkoitetaan? Mihin sitä tarvitaan? Vasemmassa yläkulmassa on myös **kompassin** kuva. Mihin kompassia tarvitaan? Mitä ovat kirjaimet kompassin ympärillä?

Mitä asioita löydätte kirjan Vaarallinen juhannus kartasta? Mitä siinä on kuvattuna? Löydätkö kuvasta tuttuja henkilöitä? Koettakaa lukea karttaan kirjoitettuja tekstejä. Mitä niissä sanotaan ja mitä ne tarkoittavat?

Sepittäkää yhdessä tarina karttakuvan pohjalta. Suurentakaa kartta paperille tai heijastakaa se seinälle yhteisen keskustelun ja tarinan kertomisen ajaksi.

2. Juhannuksen taikaa

Jatkakaa tarinan nimen tutkimista.
a) Keskustelkaa, mikä juhannus on ja mihin vuodenaikaan se liittyy? Mitä erityistä juhannukseen liittyy? Yötön yö, kokon polttaminen sekä erilaiset taiat ja perinteet.

Juhannus, Johannes Kastajan päivä, keskikesän juhla, jota kirkollisena juhla on 400-luvulta vietetty Johannes Kastajan muistoksi 24.6.; Suomessa on juhannus vuodesta 1955 määrätty siksi lauantapäiväksi, joka on kesäkuun 20. ja 26. päivän välillä. Juhannuksen viettoon liittyy monia

tapoja mm. juhannuskokon poltto, juhannussalon pystytys, jotka viittaavat pakanuuden aikaiseen, keskikesällä vietettyyn valon ja hedelmällisyyden juhlaan.

Lähde: Pikkujättiläinen

b) Miten Muumilaaksossa vietetään juhannusta?
Muumipeikko ja Niiskuneiti muistelivat Muumi-laakson juhannusta: Muumiperheen kokko oli aina kaikkein suurin. Ja kun se oli palanut loppuun, poimimme yhdeksän erilaista kukkaa ja panimme ne tyynyn alle. Ja kaikki toteutui, mitä me näimme unissa. Mutta silloin ei saanut sanoa sanaakaan poimimisen aikana eikä sen jälkeenkään. Niiskuneiti kuiskasi tietävänsä erään hurjan kaamean juhannusyön taian. Se on sanomattoman kammottava. Ensin on kuljettava seitsemän kertaa itsensä ympäri ja samalla vähän muristava ja poljettava maata. Sitten on mentävä takaperin kailolle ja katsottava sinne. Silloin näkee vedessä sen jonka kanssa joutuu naimisiin. Ja jos sanot sanankin, et pääse koskaan naimisiin. Vaarallinen juhannus s. 63 ja 84.

Samana iltana Nuuskamuikkunen ja Pikku Myy ovat puistossa ja Pikku Myy ihmettelee pussia, jonka Nuuskamuikkunen kaivaa selkärepustaan. Nuuskamuikkunen kertoo pussissa olevan hattivattien siemeniä. Pikku Myy ihmettelee, että kasvavatko hattivatit siemenistä. Nuuskamuikkunen kertoo, että totta kai kasvavat, mutta vitsi on siinä, että ne täytyy kylvää juhannusiltana. Nuuskamuikkunen alkaa kylvää siemeniä nurmikolle ja pian ne alkavat itää auringonlämmössä. s. 73

c) Juhannukseen liitetään monenlaisia uskomuksia ja silloin tehdään taikoja. Lukekaa seuraavat nukkumaanmenoon liittyvät uskomukset ja piirtäkää niiden pohjalta. Juhannusaattona piti ottaa 13 erilaista kukkaa, panna ne tyynyn alle. Unessa tulee sulhanen katsomaan.

Juhannusiltana nukkumaan mennessä käännettiin vasemman jalan sukka nurin, ja sen kantapäähän pantiin viiden pennin raha. Tai sukka vedettiin vasempaan jalkaan. Sen jälkeen ei saanut enää mitään puhua. Unessa näki tulevan sulhasensa.

Juhannusyönä piti mennä nukkumaan kupariraha pään alla. Aamulla noustua oli sen niminen mies, joka ensiksi tuli vastaan, asianomaisen tuleva puoliso.

Myös pojat halusivat tietää, kuka olisi heidän tuleva morsiamensa.

Morsiamensa sai nähdä, jos meni juhannusyönä kolmasti muutetun rakennuksen katolle ja asettui katonharjalle hajareisin istumaan. Myös veden ympäröimällä kivellä istuminen houkuttelee morsianta näyttäytymään.

Joihinkin uskomuksiin liittyy tulevan puolison kuvajaisen näkeminen. Lukekaa seuraavat ja keskustelkaa mistä eri pinnoista kuva voi heijastua.

Kun juhannusyönä asettaa vastakkain kaksi peiliä, niin kun toiseen peiliin katsoo, näkee toisessa sulhasensa.

Kun pudottaa yhdeksän silmäneulaa juhannusyönä lähteeseen kultaisen sormuksen läpi, niin näkee lähteen kalvossa morsiamensa.

Mitä seuraavat uskomukset lupaavat?

Kuinka monta viikkoa ennen joulua ensikerran on kuuraa puissa, yhtä monta viikkoa ennen juhannusta puhkeavat lehdet puihin.

Jos juhannusyönä tuulee, ei tule puolukoita sinä vuonna.

Lähde: www.kolumbus.fi/seurasaarisaatio/,
www.tunturisusi.com

d) Kyselkää kotona vanhemmilta ja isovanhemmilta millaisia perinteitä liittyy teidän perheenne juhannuksen viettoon? Kysykää myös, tietävätkö he hyviä juhannustaikoja tai ovatko he tehneet niitä nuorempana.

3. Erilaiset Muumi-kuvastot

a) Tutkikaa vaatteitanne, reppujanne, onko niissä Muumi-aiheisia kuvia. Kenellä on kotona joku Muumi-aiheinen lelu, kirja, astia, vaate, tms. Kuinka moni on katsonut televisiosta muumi-piirrettyjä? Japanissa piirretyt Muumi-animaatiot.

b) Hankkikaa luokkaanne katseltaviksi Tove Janssonin tekemiä kirjan kuvituksia muumi-hahmoista. Laittakaa esille sekä värikylläisiä kuvakirjoja, kuten Kuka lohduttaisi Nyytiä? tai Kuinkas sitten kävikään? että Muumi-romaneja, joista löytyy kiinnostavia mustavalkoisia vinjetti- ja kuvituskuvia.

Valitkaa **kuvakirjoista kaksi erilaista aukeamaa** ja tutkikaa niitä tarkemmin.

Mitä värejä aukeamilta löytyy? Mitä kuvissa tapahtuu ja keitä niissä on kuvattuna? Mitkä asiat ovat kuvattu värikköinä entä mitkä mustavalkoisina? Tarkastelkaa myös yksityiskoh-

tia, kuten pikku Myyn vaatteita tai muita muumihahmojen tunnusmerkkejä.

Millaisia ääniä kuvissa voisi kuulua? Millainen tunnelma kuvissa on? Nimetkää kuvista kiinnostavin, jännittävin, surullisin tai hauskin kohta.

Kuka tai mikä on kuvan päähenkilö? Mitä hän voisi kuvan ottohetkellä ajatella? Mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan?

Tarkastelkaa **Muumi-romaanien mustavalkoisia kuvia**. Valitkaa joku kuvista erityisen tarkastelun kohteeksi. Mitä kuvassa tapahtuu ja keitä siinä on kuvattuna? Millainen tunnelma kuvassa on? Mitä kuvan henkilö/ henkilöt mahtavat ajatella? Mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan?

c) Tutustukaa etukäteen elokuvan kuvalliseen maailmaan ja hahmoihin elokuvan kotisivuilla: <http://www.muumielokuva.fi/>

Vertailkaa Tove Janssonin alkuperäisiä muumikuvia ja japanilaisten luomia muumi-hahmoja Vaarallinen juhannus-elokuvan kuvalliseen maailmaan. Keskustelkaa, mitä eroja ja yhtäläisyyksiä eri tavoin kuvitetuilla muumihahmoilla on. Miten elokuvan muumi-hahmot poikkeavat toisista kuvitustavoista? Miten muumihahmot ovat muuttuneet Tove Janssonin piirtämistä hahmoista?

Muumipeikko oli ensimmäisissä kirjoissa ruma ja pieni otus. Hahmo sai alkunsa Tove Janssonin opiskellessa taiteita Tukholmassa. Hän asui tuolloin enonsa Einar Hammarstenin luona, joka kertoi hänelle tarinaa jääkaapin takana asuvasta Muumipeikosta, jonka läsnäolon huomasi kylmästä tuulenvireestä ja vetoisesta huoneesta. Muumipeikko oli kansantaruille tyypillinen peikkomainen ja hämyinen yöolento, joka sai lopullisen muotonsa vasta vuosien saatossa. Lähde: Jarno Ristaniemi, pro-seminariesitelmä.

Runsaasti mielenkiintoista Tove Janssonin kuvitusmateriaalia, taustoja ja tulkintoja niistä on kirjassa Sirke Happonen: Vilijonkka ikkunassa. Tove Janssonin muumiteosten kuva, sana ja liike. WSOY 2007

d) Muumi-kuvituksista Japanissa valmistetut animet ja lukuisat kuvakirjat sekä muut oheistuotteet (a.kohta) ovat varmasti tutuimmat lapsille.

Ensimmäinen Muumi-sarja valmistettiin jo 1969, sille saatiin jatkoa 1971. Kun Tove Jansson istui kutsuvieraana kuuntelemassa kuinka japanilainen

lapsikuoro lauloi Muumi-sarjan lauluja, Tovelille jäi epämiellyttävä olo. Hän kertoi myöhemmin 1980-luvulla TV-haastattelussa että "lapset lauloivat raikkaasti, mutta kovaa, melkein aggressiivisesti. Siinä oli jotakin pelottavaa, mikä mielestäni ei kuulu Muumeihin." Myöskään TV-sarjan tasosta Janssonille ei jäänyt kovin korkea käsitystä. Ehkä ecolainen kulttuurishokki oli iskenyt toiseen suuntaan. Japanilaisessa käsittelyssä muumeista oli jäänyt jäljelle ehkä vain Pikku Myyn jatkuva kiusanteko.

Tosiasiaksi jäi, että ensimmäiset Muumi-animaatiot olivat pettymys Tove Janssonille. Hollantilainen animaatiotuottaja Dennis Livson joutui ylipuhumaan Janssonin sisaruksia, Tovea ja Larsia, seuraavat 20 vuotta, ennen kuin hän sai luvan aloittaa uuden Muumi-projektin TV Tokyon kanssa. Tuloksena oli se pehmeän pastellisävyinen karamellimuumi, jonka me nykyään tunnemme tutuna TV:stä. Heiluri oli heilahtanut taas toiseen äärimmäisyyteen. 1990-luvun Muumeista jää puuttumaan kaikki se elämän karheus ja piikkikyys, mikä Muumi-kirjoissa on niin selvästi läsnä, puhumattakaan psykologisista luonnetutkielmista. TV Tokyon Muumi vuosimallia 1990 on korkeatasoisempi kuin ensimmäiset tekeleet parikymmentä vuotta aiemmin, mutta Muumi Mark Kakkonen on korostetusti lastensarja, mitä Muumikirjat eivät välttämättä ole - kuten eivät mitkään muutkaan klassiset lastenkirjat.

Lähde:

<http://koti.phnet.fi/otaku/jorina/animejaanimaatio.html>

ELOKUVAN KATSOMISEN JÄLKEEN

4. Tervetuloa Muumilaaksoon!

a) Etsikää maisemakuvia Muumilaaksosta elokuvan kotisivuilta <http://www.muumielokuva.fi/> ja tutkikaa myös muumikuvakirjoja.

Millaiselta muumitalo näyttää, millainen silta ylittää joen? Millaisia puita ja pensaita siellä kasvaa? Muumi ja vaarallinen juhannus on sekatekniikalla toteutettu animaatioelokuva. Tutkikaa mitä eri materiaaleja on käytetty Muumilaakson ja eri hahmojen valmistamiseen.

b) Rakentakaa luokan **seinälle Muumilaakso**. Maalata yhteinen iso

maisema. Sillan voi piirtää tai rakentaa tikuista ja liimata tauluun. Joki maalataan tai leikataan silkkipaperista. Keskustelkaa yhdessä, mitä muita asioita Muumilaaksoon tarvitaan ja toteutakaa ne yhteiseen maisemaan.

c) Palatkaa Tove Janssonin Muumi-romaanien mustavalkoisiin kuviin sekä värikkäisiin kuvakirjoihin. Miten ne on piirretty? Millainen tunnelma niissä on? Osaatteko sanoa mistä yksityiskohdista kuvan tunnelma rakentuu? esim. hahmojen ilmeistä ja eleistä, miten tausta on piirretty; väritys tai avonaisena vai tummanpuhavasti viivoitettuna, erilaisia säätiloja kuvaavat yksityiskohdat.

Miten eri värit saavat aikaan tunnelman muutoksen? tummista vaaleisiin, kylmistä lämpimiin väreihin. Millä tavoin väreillä voi kuvata esimerkiksi yön ja päivän eroa?

d) Postikortteja Muumilaaksosta Tehkää seinälle suurikokoisia maisemakortteja. Miltä näytti elokuvan tulta syöksevä vuori? Millainen oli maisema yöllä, millainen päivällä? Jakakaa A 3-paperi kahtia ja maalatkaa tulta syöksevä vuori yöllä ja sama vuori päivällä.

Laaksossa päilyi myös lampi lumpeineen ja kaarnalaivoineen. Maalata lampimaisema vahaliiduilla ja vesiväreillä.

Millaisia muita maisemakuvia keksitte maalata? Millainen on laakso tulvan vallassa? Millaiselta näyttää lähestyvä valtava tulva-aalto? Vaarallinen juhannus s. 19.

Mitä tapahtuu maisemalle, kun saman kuvan tekee aivan hullunkurisilla väreillä. Millainen olisi lampi vaikkapa punaisena ja lehdet liloina tai aurinko sinisenä?

5. Tutustutaan muumihahmoihin

Muumipeikko sulki silmänsä ja ajatteli: Kuinka erilaisia me kaikki olemmekaan.

a) Keitä **hahmoja** elokuvassa esiintyi? Muumipeikko, Muumimamma, Muumipappa, Niiskuneiti, Mymmelin tytär, Pikku Myy, Nuuskamuikkunen, Emma, Miska, Homssu, Vilijaana, Poliisihemuli, Poliisihemulin serkku, Puistonvartija, löytölapset.

Keskustelkaa yhdessä elokuvan hahmoista, millaisia ne ovat, mm. luonteenpiirteet, ulkonäkö, vaatteet, tavat, ystävät yms. Kenestä elokuvan hahmosta pidätte eniten ja miksi. Kuka haluaisitte olla tai ketä heistä muistutatte eniten?

Muumipeikko pitää seikkailuista ja Niiskuneidistä, jota kohtaan hänellä on *romanttisia* tunteita. Niiskut ovat muuten samanlaisia kuin muumit, mutta ne muuttavat väriä tunteiden mukaan. Muumipappa on *mahtipontinen*. Muumimamman mukaan pappi oli *rauhaton seikkailijasielu*, joka ei pystynyt elämään yhdessä paikassa edes avioituttuaan. Lopulta hän karkasi merelle hattivatien kanssa. Muumimamma itse on luonteeltaan *tyyni, itsevarma, lempeä ja kärsivällinen*. Hän suuttuu harvoin mistään eikä anna suurimpienkaan katastrofien haitata itseään.

Pikku Myy sanoo aina hyvin suoraan mitä ajattelee, eikä välitä siitä mitä muut hänestä ajattelevat, vaan on *rohkea ja itsenäinen*, jopa *itsepäinen*. Myy on myös hyvin *utelias* ja tekee kaiken mitä haluaa. Myy tuntuu *saavan suurta mielihyvää puremisesta*. Ainakin hän usein uhkailee puraista jotakuta, jos tämä on hänelle itselleen tai muille ilkeä, mutta joskus ihan silkasta puremisestä riemusta.

Vaarallisen juhannuksen hahmojen joukossa oli myös aina surullinen ja alati masentunut Miska. Hänellä oli itsetunto-ongelmia ja hän murehti kaikkea, ulkonäköään, omia kykyjään ja sosiaalisia suhteitaan.

b) Tehkää elokuvan hahmoista keppinuket pöytäteatteria varten. Valmistakaa nukeista noin 10 cm korkuisia. Tehkää hahmoista kaksiolotteisia, jotta ne voidaan kiinnittää myös esim neulalla Muumilaakso-maisemaan. Hahmoja voi hieman tukevoittaa laittamalla niihin vanua sisään. Liikuttelua varten kiinnitetään jäätelötikku tms. tikku, joka liimataan osittain hahmon sisään.

c) Keksikää ja esittäkää hahmoillanne pieniä **teatteriesityksiä** Muumilaakso maiseman edessä. Voitte esittää hahmoilla myös pöytäteatteria siten, että maisema toimii esitysten taustana.

Lapset saavat kertoa elokuvan tarinaa ja esittää sitä yhdessä yhteisen maiseman ääressä.

6. Asioiden tarkastelua eri näkökulmista

Muumiperheen koti ylhäältäpäin Muumiperhe pakeni tulvavettä yläkertaan. Aamulla he huomasivat, että kaikki aamiaistarvikkeet olivat jääneet alakertaan. Muumipappa tuumasi, että hän on usein ajatellut, että pitäisi joskus katsella huoneitaan katostakin käsin eikä vain lattialta ja pian hän oli hakenut vintilän ja sahan. Hänen mielestään oli kauheata sahata rikki omaa lattiaansa, mutta samalla se tuotti syvää tyydytystä.

Pian Muumimamma sai tarkastella keittiötään ylhäältäpäin. Hän tirkisteli aivan lumoutuneena alas hämyiseen vaaleanvihreään akvaarioon. Liesi, pesupöytä, penkit ja likaämpäri häämöttivät veden läpi pohjalta. Mutta kaikki pöydät ja tuolit uiskentelivat ympäri ylhäällä katonrajassa. Muumimamman mielestä kaikki oli hullunkurista ja hän purskahti nauruun. Ja nauroi niin makeasti, että hänen täytyi istahtaa keinutuoliin, sillä keittiö näytti totisesti virkistävän uudeltaiselta. s. 22-23.

a) Piirtäkää kotinne, oma huoneenne, joku päiväkodin huoneista tai koululuokkanne ylhäältäpäin.

b) Keskustelkaa miltä esineet ja huonekalut näyttävät ylhäältäpäin katsottuina. Pohtikaa milloin tai missä asioita katsotaan ylhäältäpäin? Mitkä eläimet katselevat asioita yleensä ylhäältäpäin?

Kun lapset mainitsevat linnun, nimekkää ylhäältäpäin katsottuna kuvaaminen *yläkulmaksi eli lintuperspektiiviksi*.

Taustatietoa eri kuvakulmista on mm. OPH:n päiväkoteihin ja alakouluihin Mediamuffinssihankkeen yhteydessä lähettämässä kirjassa *Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja* kaikilla mausteilla. BTJ 2006.

c) Arvaa mikä on kuvassa. Jos kuvataan esineitä erikoisista kuvakulmista, ei aina ole helppoa arvata, mikä esine on kyseessä.

Miettikää ryhmissä, mikä olisi yllättävä kuvakulma jostakin esineestä. Ottakaa kuvia digikameralla ja esittäkää toisillenne kuva-arvoituksia.

Ottakaa kuvia pehmoleluista vaatteista, toisistanne tms. tai etsikää mielenkiintoisia kuvia kirjoista tai lehdistä. Arvaavatko toiset heti kuka tai mikä on kyseessä, jos saa nähdä kuvasta vaikkapa pelkän korvan tai silmän. Lisätkää vähitellen kuvavinkkejä niin, että toiset lopulta arvaavat, mitä kuva esittää.

7. Teatterin kulisseissa

Muumiperhe seurueineen pelastautui ohi ajalehtivalle teatterinäyttämölle. He eivät tienneet, minne he olivat joutuneet ja ihmettelivät kovin uutta kotiaan. Joka puolella oli uusia erikoisia tavaroita ja nimiä.

Emma päätti olla kiltti ja selittää Muumimammalle, mikä teatteri oli. Teatteri ei ole teidän salonkinne eikä laivalaituri. Teatteri on tärkein asia maailmassa, sillä siellä näytetään kaikille millaisia he voisivat olla ja millaisia he voisivat olla ja millaisia he tahtoisivat olla vaikka eivät uskalla, ja millaisia he ovat. Hän otti paperinpalan ja piirusti vapisevalla käpälällä Muumimammalle teatterin. Hän selitti, mikä mikin oli ja kirjoitti ne muistiin. s. 90- 91.

Kuva Emman piirustuksesta on kirjassa sivulla 91.

a) Tietokilpailu

Jakaantukaa kolmen hengen joukkueisiin ja kirjoittakaa vastauspaperiin numerot yhdestä kymmeneen. Aikuinen lukee kysymykset yksitellen ja joukkueet vastaavat kirjoittamalla oikean vastauksen kirjaimen paperille. Arvatkaa, ellette tiedä.

1. Näyttämö on

- vekotin joka näyttää esittäjille oikean tien
- lava, jolla esiinnyttään
- paikka, jossa toisille näytetään taivaan merkit.

2. Rekvisiitta tarkoittaa

- reksin viittaa
- rekisterikilven näyttöä esityksissä
- näyttämötarvikkeita.

3. *Primadonna* on

- yleensä kuuluisa naispuolinen tähtiesiintyjä
- ensirakastajatar
- alkeellinen nukketeatterin nukke.

4. *Farssi* tarkoittaa

- esittäjien tekemää jauhelihasoosia
- fariinisokerileivosta
- hilpeää huvinäytelmää.

5. *Esirippu* on

- puhe, joka pidetään aina ennen näytöstä
- näyttämön edessä oleva verho
- lavan edessä oleva roskakasa.

6. *Ramppikuume* nousee, kun

- juoksee näyttämöllä lujaa edestakaisin
- valot kuumentavat näyttämöä
- jännittää ennen esitystä.

7. *Draama* tarkoittaa

- näytelmää
- näytelmässä olevan auton käynnistystä
- näyttämön siivousta

8. *Kulissi* on

- mainiota unkarilaista kastiketta
- äänekäs nielaisutapa esityksissä
- rakennelma, jossa esiinnyttään.

9. Kun *kenraaliharjoitus* pidetään, niin silloin

- halutaan järjestystä teatteriin
- pidetään teatterissa viimeinen harjoitus ennen ensi-iltaa
- pidetään upseerien tanssiharjoitukset.

10. *Pantomiimi* on

- esitys ilman sanoja, ilmein ja elein
- esiintyjien hiusten rengasmaisen pidike
- virikistävä vitamiinijuoma.

b) Pohtikaa yhdessä, mihin teatterissa

tarvitaan *valonheitintä, tuulikonetta, kuiskauskoppia, näyttämökuvaa (=lavaste), kenraaliharjoitusta.*

c) **Roolinaamiais**

Järjestäkää naamiais, jossa ei ainoastaan pukeuduta roolivaatteeseen, vaan asun myötä myös eläydyttään jonkin toisen rooliin. Jokainen esittäytyy vuorollaan toisille ja kertoo kuka on. Voitte myös kokeilla liikkumista

ja puhumista, kuten roolihahmonne liikkuisi tai puhuisi. Lopuksi roolivaatteet riisutaan ja jokainen palaa omaksi itsekseen kertomalla oman nimensä ääneen.

d) Mymmelin tytär pisti päänsä esille ja tavasi vaivalloisesti ovenkilvestä Rek-vi-siit-ta ja totesi, että se on oikea konnan nimi. s. 37-38

Kerätkää pöydälle erilaisia esineitä, rekvisiit-taa ja leikkikää niillä kim-leikkiä, jotta esineet tulevat kaikille tutuiksi.

Keksikää esineiden pohjalta tarinoita. Kerrotaan tarinaa esim. seuraavalla tavalla: Aluksi kaikki esineet ovat pussissa. Kaikki tarinan kertojat istuvat piirissä. Ensimmäinen henkilö, tarinan aloittaja, ottaa pussista silmät kiinni yhden tai pari esinettä ja alkaa keksiä tarinaa. Esineiden on jotenkin liityttävä juttuun. Sitten hän ojentaa pussin seuraavalle, joka jatkaa tarinaa.

e) Tehkää retki oikeaan teatteriin tai teatterimuseoon ja sopikaa etukäteen mahdollisuu-desta tutustua kulisseihiin sekä puku- ja rekvisiittavarastoihin.

8. Varjoteatterin lumoa

Elokuvassa Emma näkyi aluksi heijastuvana, jännittävän näköisenä varjona teatterin seinällä.

Varjoteatteri on maailman vanhimpia teatteri-muotoja ja on lumonnut ihmisiä kautta aikojen. Varjoteatteri on tekniikaltaan yksinkertaista; jo hyvin pienikin lapsi osaa piirtää varjonuken pah-ville. Sekä varjoilla leikkiminen että näyttelemi-nen ovat varjoteatteria. Varjoteatterissa yhdistyvät kuvallinen ja sanallinen ilmaisu, näyttelemisen soittaminen, liikkuminen ja tanssiminen. Se on ryhmätyötä, jossa lopputulos on palkitsevaa.

a) Virittäkää huoneeseen katosta lattiaan ulottuva valkoinen kangas, esim. lakana. Asettakaa verhon taakse kirkas lamppu ja kokeilkaa varjoteatteria lakanan takana, kankaan ja valon välissä esittäen. Voitte käyttää myös tekemiänne paperisia tai huopakankaisia muumihahmoja. Varjoteatte-ria voi myös kokeilla piirtoheittimen avulla lasin päällä hahmoja liikuttaen.

b) Heijastakaa vuorotellen erilaisia esineitä varjokuvina seinälle. Toiset saavat arvata, mikä esine on kyseessä.

Tutkikaa myös, miten käsillä voi muodostaa erilaisia eläinten varjokuvia.

c) Kun olette kokeilleet varjoilla leikkimistä ja erilaisten hahmojen liikkuttelua, suunnitelkaa ja toteuttakaa varjoteatteriesitys.

9. Tunteista kiinni

Lapselle on luontevaa ilmaista itseään leikkien. Satuihin eläytyminen vahvistaa lapsen taitoja käsitellä erilaisia tunteita. Kun lapsi kuuntelee satuja ja tarinoita, hän saa tilaisuuden samastua erilaisiin tunteisiin ja hahmoihin. Hän voi kuvitella itsensä kiltiksi tai tuhmaksi, rohkeaksi tai pelokkaaksi.

Lähde: <http://jkk.mll.fi/>

a) Mielialahattu

Kirjoittakaa paperilapuille erilaisia tunteita, esim. iloinen, surullinen, hämmentynyt, pelokas, arka, hilpeä, vihainen, nyrpeä jne. Pudottakaa lappuset hattuun. Tai leikatkaa lehdistä ihmisten kasvokuvia, joissa selkeästi kuvastuu jokin tunnetila. Liimatkaa kasvokuvat kartonkipalasille ja laittakaa ne hattuun.

Lapset saavat vuorollaan ottaa lapun tai kuvan hatusta ja esittää siinä olevan tunnetilan muille. Muiden tehtävä on arvata mistä tunteesta on kyse. Tunnekuvien avulla harjoitellaan omien sekä toisten tunteiden tunnistamista ja nimeämistä.

b) Muumikirjoissa käsitellään usein erilaisia tunteita, kuten pelkoja, arkuutta tai yksinäisyyttä. Muistattekko elokuvasta kohtia, joissa joku pelkäsi tai jännitti tai oli iloinen, vihainen tms.?

Janssonin kuvakirja *Kuka lohduttaisi nytyitä?* *WSOY 1960* on selkeä kehityskertomus. Siinä yksinäisen päähenkilön kuva siirtyy aukeama aukeamalta marginaalista keskemmäs, muiden hahmojen joukkoon. Nytyistä tulee sankari, kun hän pelastaa toisen pelkääjän Möröltä. Nytyi-kirja on myös rakkauskertomus, jonka loppu on onnellinen, kun kaksi ujoa hahmoa alkaa elää yhdessä. Nytyillä on yhtä aikaa monta ominaisuutta: hän on uhattuna, peloissaan ja silti kovin rohkea.

Kuvakirjassa värit erottavat päähenkilön muista hahmoista, ne välittävät tunteita ja tunnelmia, joita yksinäisyyteen ja yhdessäoloon liittyy. Toisten räiskyessä keltaista, punaista, oranssia, sinistä ja

vihreää Nyyti koostuu harmaasta, mustasta ja valkeasta. Näillä väreillä Jansson kuvaa päähenkilön hatun, kengät, laukun, talon ja asuinseudun.

Yksinäisyyskin voi olla erilaista, kuten Nyyti-kirjan neljäs kuva-aukeama osoittaa. Nyytin harmaa eristäytyvä yksinäisyys ja yksin elävän Nuuskamuikkusen luova yksinäisyys. Lähde: Sirke Happonen: Vilijonkka ikkunassa. WSOY. s.69-82, jossa on luettavissa lisää Nyyti-kirjan kuvien tulkinnasta.

c) Tutkikaa muumiromaanien ja -kuvakirjojen kuvia. Etsikää niistä jotain jännittävää tai pelottavaa tai kuvia, missä muumihahmot näyttävät pelokkailta. Löydätekö kuvia muista tunteista, kuten ilosta, hämmästyksestä, surusta, rakkaudesta, ikävästä.

Etsikää Mielialahatusta (teht. 9.a) kirjoitettuja tai kuvina esitettyjä tunnetila-lappusia nimeämään tai kuvaamaan kirjojen kuvituksista löytämiänne tunnetiloja. Keskustelkaa millaisiin tilanteisiin tai tapahtumiin eri tunnetilat kuvituksissa liittyivät?

d) Keskustelkaa yhdessä ja kertokaa mitkä asiat saavat teidät pelkäämään, surulliseksi, iloiseksi, masentuneeksi? Mitkä asiat tuntuvat tylsiltä, ikäviltä, harmittavilta, surullisilta, kaameilta? Milloin olette onnellisia, hyvällä tuulella, innostuneita, tyytyväisiä, rauhallisia? Mikä saa teidät pahalle tuulelle, kiukkuseksi, hermostuneeksi, huolestuneeksi, ujoksi? Keskustelkaa, mitä teette kun olette äkäisiä, onnellisia, surullisia, pelokkaita, villejä jne.

Pohtikaa myös, missä tai miltä ilo tai onni, rakkaus, suru tai kateus tuntuvat. Mitä tarkoittaa lohduttaminen? Miten muita lohdutetaan? Milloin joku kaipaa lohdutusta?

e) Toisen arvosteleminen
Eräänä aamuna Niiskuneiti, Miska ja Mymmelin tytär olivat kampaamassa. Pian kävi niin, että he alkavatkin arvostella toisiaan pisteliäästi. Kenellä oli sopimaton hiustyyli ja jakaus väärässä paikassa, kuka oli liian karvainen, kenellä ei ollut edes leninkiä. Riita huipentuu siihen, että Miska syöksyi itkien ulos salongista. Vaarallinen juhannus s. 46-48.

Lukekaa kohtaus kirjasta. Mistä Niiskuneidin, Miskan ja Mymmelin tyttären riita alkoi? Mitä

tarkoittaa loukkaantuminen? Miksi Miska loukkaantui? Millaisista asioista te loukkaannutte tai tiedätte, että joku toinen loukkaantuu?

Mitä eroa on arvostelemisella ja arvostamisella? Miksi on tärkeää arvostaa toisia ihmisiä? Mitä tarkoittaa itsensä arvostaminen. Pitääkö itseäkin arvostaa?

f) Anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen
Pohtikaa, millaista on pyytää anteeksi. Onko anteeksiantaminen helppoa?

Niiskuneiti päätti mennä sopimaan riidan Miskan kanssa. Kuvitelkaa tilanne, jossa Niiskuneiti löytää Miskan itkemästä. Mitä Niiskuneiti ja Miska juttelisivat? Keksikää vuoropuhelu ja esittäkää se toisillemme. Voitte käyttää myös valmistamianne nukketeatterihahmoja (tehtävä 4) riitojen esittämiseen ja selvittämiseen.

10. KIELLETTYÄ on... ja pelotella saa, vai saako?

Jaha, sanoi Nuuskamuikkunen tönäisten hattuaan. Ja nyt me revimme alas jokikisen julisteen, ja jokainen ruohonkorsi saa kasvaa, miten haluaa! Koko elämänsä ajan Nuuskamuikkunen oli halunnut repiä julisteet, jotka kielsivät tekemästä kaikkea, mistä hän piti, ja nyt hän suorastaan vapisi innosta ja odotuksesta. Lähde: Vaarallinen juhannus s. 76

a) Tehkää luokkaanne erilaisia kieltotauluja. Millaiselta tuntuu olla kieltöjen ympäröimänä? Mitkä kiellot ovat mielestänne tarpeellisia ja mitkä eivät? Keskustelkaa mihin sääntöjä ja kieltoja tarvitaan?

b) Leikkikää Pikku Myy käskee -leikkiä (Kapteeni käskee).

c) "Pelko on vaarallista, se voi äkkiä rynnätä ylös, se voi heittäytyä pitkäkseen tai huitoa ympärilleen, ja kuka silloin suojelee pieniä mönkiäisiä, jotka sattuvat olemaan lähettyvillä." Pikku Myy

Keskustelkaa yhdessä, oliko elokuvassa mielestänne jotain pelottavaa? Entä pelkäsivätkö tarinan henkilöahmot jotain?

Pelolla on eri sävyjä ja asteita, kuten epävarma, huolestunut, säikky, pelästynyt, hädissään, kauhistunut ja suunniltaan pelosta. Pelkäävän lapsen ajatuksia sävyttää kokemus uhattuna

olemisen. Ne viestivät, että voi tapahtua kohta jotain kauheaa ja hallitsematonta.

Lähde: <http://jkk.mll.fi/>

Millaiset asiat pelottavat teitä? Pohtikaa myös mitä voi tehdä jos joku elokuva tai kirja on pelottava? Entä oliko Nyyti-kirjassa jotain pelottavia aukeamia? Keskustelkaa mikä kuvasta tekee pelottavan.

d) Valistuksen ajan kirjallisuudessa käytettiin rankaisua, varottelua ja pelottelua lastenkirjallisuudessa, mutta Janssonin kirjoissa on pelottelukirjallisuuden vastainen asenne. Kiellon ja rankaisun yhdistelmää käytetään lähinnä parodisesti ja monesti Pikku Myyn hahmon avulla. Pikku Myytä kuvataan Janssonin kirjoissa ja sarjakuvissa esimerkkinä epäonnistuneesta kasvatuksesta. Myyn äiti oli alun alkaen luovuttanut Myyn kasvatuksen Mymmelille. Mymmeli, isosisko, koetti parhaansa mukaan hoitaa Myyn kasvattajan tehtävää. Lähde: Sirke Happonen, Vilijonka ikkunassa. WSOY s.102-103.

Pikku Myy neuvoi Nuuskamuikkusta kasvattamaan Hemulin ankean puiston hiekkalaatikosta pelastettuja lapsia: Pelottele niitä möröllä, niin minun sisareni tekee tai sinun täytyy sanoa, kuten minun sisareni, että elleivät he ole hiljaa niin sinä isket heidät kuoliaiksi. Myöhemmin pyydät anteeksi ja annat heille makeisia. Nuuskamuikkunenkin hermostui 24 pienokaisen touhuihin ja sanoi, että simputin kakarat! Tahdotteko te, että minä hylkään teidät, hyppään järveen tai hakkaan teidät liiskaksi? Lähde: Vaarallinen juhannus s. 98-99,119

Onko mielestänne hyvä keksintö pelotella pieniä Möröllä tai muurahaisilla? Pohtikaa yhdessä, millaisia olivat Pikku Myyn antamat neuvot? Ovatko Myyn antamat neuvot järkeviä? Miksi Pikku Myy haluaa pelotella toisia?

Sinä olet kummallinen lapsi, sanoi Hemuli Pikku Myylle. Siitä voit olla varma, vastasi Pikku Myy.

Onko teillä omia kokemuksia toisten pelottelusta? Keskustelkaa onko mielestänne oikein tai hyvä tapa pelotella toisia.

e) Mene leikkimään, muuten et saa jälkiruokaa, tai Myy, Myy! Senkin kamala tenava! Myy-y, tule heti kotiin, että saan tukistaa sinua, tai siellä voi olla muurahaisia, jotka purevat sinua ja sinä muutut isommaksi kuin appelsiini, uhkaili Mymmelin tytär.

Lähde: Vaarallinen juhannus s. 11, 56.

Mitä tarkoittaa totteleminen? Mitä tapahtuu, jos on tottelematon? Oletteko te tottelevaisia vai tottelemattomia? Onko helppoa olla tottelevainen?

Mitä tarkoittaa kasvattaminen? Kuka teidän perheessänne määrää?

11. Hyviä tapoja oppimassa

Muumihahmot toimivat myös hyvien tapojen lähettiläinä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on tuottanut Muumilaakson tarinoiden kuvamateriaalista tietoisuus- ja tapakasvatukseen. Tietoiskut on suunnattu esi- ja alakouluikäisille lapsille.

– On erittäin hyvä muistuttaa sekä pieniä että isoja ihmisiä toisten huomioon ottamisesta. Pienet sanat, kuten päivää, kiitos ja anteeksi tekevät kaikkien elämän mukavammaksi. Kysymys ei ole teennäisistä kaavoista, vaan toisten kunnioittamisesta. Kaikki ihmiset ovat erilaisia ja kaikki ovat samanarvoisia. Peruskunnioitus toista kohtaan on kaiken pohja. Tämän asian huomioiminen jatkuvasti päivittäisissä rutiineissa on kaikkein tehokkainta tapakasvatusta, sanoi Tasavallan presidentti Tarja Halonen tietoisuuskampanjan avauksessa.

Muumilaakson hahmot puhuvat noin 45 sekunnin mittaisissa tietoisuuksissa *mm. erilaisuudesta ja tasa-arvoisuudesta, toisten auttamisesta, rehellisyydestä, lupausten pitämisestä ja toisten mielipiteiden kunnioittamisesta. Esillä ovat myös terveet elämäntavat, kuten riittävä uni sekä ympäristöstä huolehtiminen.*

Lähde: MLL

a) Katsokaa tietoisuus-animaatiot yksi kerrallaan, vaikka aamunavauksena, internetissä osoitteessa: http://www.mll.fi/projektit/suvaitsevaisuus-ja_tapakasvatus/

Keskustelkaa yhdessä näkemästänne. Mitä animaatioissa tapahtui? Mitä muumihahmot halusivat tietoisuuksissa opettaa?

b) Muumihahmoista pippurinen Pikku Myy ei aina käyttäydy niin kuin pitäisi ja tietoisuuskasin hän on usein se, joka suhtautuu kriittisesti opetuksiin.

Käsitelkää tietoisuuskasvatusta teemoja opettamalla itse Pikku Myytä käyttäytymään. Myy voi olla

luokassanne pehmoleluna, kuvana tai keppinukkena.

c) Piirtäkää kuvia tai kolmen ruudun sarjakuvia tietoiskujen teemoista. Piirrookset kuvaavat esimerkein hyviä tapoja, toisen ihmisen tai luonnon kunnioittamista. Tai tehkää tietoiskujen teemoista pieniä esityksiä Muumilaaksomaisemanne edessä.

d) Keskustelkaa yhdessä millä eri tavoin voitte huomioida ja toteuttaa tietoiskujen opetuksia koulussa ja kotona.

12. Puuhia Muumilaaksossa

a) Sanontatutkimus

Seuraavat sanonnat esiintyivät elokuvassa ja muumikirjoissa. Keskustelkaa yhdessä mitä ne voisivat tarkoittaa. Piirtäkää sanonnoista kolmen ruudun kuvasarjoja.

*Nyt täytyy vältellä lain kouraa
Nyt otti ohraleipä
Nyt meidät hukka perii
Pakoon pää kolmantena jalkana
Tehdä karpäsestä härkänen
On kana kynimättä
Palaa poroksi
Teatterikarpäsen purema
Syön saappaani tai hattuni jos...*

b) Muumien mietelmiä

Lukekaa yhdessä seuraavia muumien mietelmiä. Minkälaisia ajatuksia ne teissä herättävät?

Vahinko, että jännittävä aina loppuu aina silloin, kun ei enää pelkää, vaan voi lopultakin pitää hauskaa. (Muumipeikko)

Mörköjä ja poliiseja on olemassa. Ja kuiluja joihin voi tipahtaa. Voi paleltua kuoliaaksi ja lentää ilmaan ja pudota järveen ja saada luun kurkkuunsa ja vaikka mitä. (Muumipeikko)

Minä vedän kaikki kellot, hän ajatteli. Ehkä kevät sitten saapuu hieman nopeammin. (Muumipeikko)

Joskus tarvitaan aikaa, hän sanoi. -Toisinaan kestää mahdottoman kauan, ennen kuin valkenee. (Muumimamma)

Jos koti on särkynyt ja itse on viluinen, tulee ajatelleeksi hyvin paljon. (Muumimamma)

Huomenna on uusi päivä. Aivan jokaisen oma alusta loppuun. Se on hauska ajatus. (Muumimamma)

Maaailma on täynnä suuria ihmeitä sille, joka on valmis ottamaan niitä vastaan. (Muumipappa)

Elämä on kuin virta. Toiset purjehtivat hitaasti ja toiset nopeasti ja jotkut keikahtavat kumoon. (Hemuli)

Kaikki muuttuu vaikeaksi jos haluaa omistaa esineitä, kantaa niitä mukanaan ja pitää ominaan. Minä vain katselen niitä – ja kun lähden tieheni, ovat ne minulla päässäni. (Nuuskamuikkunen)

Ikinä ei tule aivan vapaaksi, jos ihailee toista liikaa. (Nuuskamuikkunen)

Niiskuneiti oli löytänyt kevään ensimmäisen krookuksen nenännipukan. Se oli pistänyt esille lämpöisestä maasta eteläisen ikkunan alla eikä ollut vielä edes vihreä. - Pannaan lasi sen päälle, Niiskuneiti sanoi. Siten se selviää kylmästä yöstä. - Älä pane, sanoi Muumipeikko. Anna sen selvitä miten parhaiten taitaa. Minä luulen, että se selviää paremmin, jos sillä on vähän vaikeuksia.

Lisää muumien ajatuksia Muumikirjoissa ja mm. osoitteessa www.inkasworld.com

c) Muumipapan solmut

Muumipappa satoi näyttämön kuiskaajankoppiin kiinni. Yöllä Emma kävi irrottamassa köyden, sillä hänen mielestään teatteri ei ole mikään laivalaituri.

Kuinka tehdään sellainen solmu, joka pitää veneen hyvin kiinni laiturissa?

Käykää esim. Wikipediasta etsimässä paalusolmun teko-ohje. Sen tekeminen on helppo oppia käärmetarinan ja kuvien avulla.

d) Muumimamman kaarnalaivat

Muumipeikon äiti istui portailla auringonpaisteessa ja laittoi kaarnalaivaan köysistöä. Jos oikein muistan, on kaljaasissa kaksi suurta purjetta takana ja monta pientä kolmikulmaista edessä keulapuun luona, hän ajatteli. Peräsin oli vaikein ja lastiruuma hauskin. Muumimamma oli tehnyt kaarnasta hyvin pienen luukun; hän pani sen paikoilleen, ja se sopi reikänsä kuin valettu. Sen ohuet laidat upposivat ihan tiiviisti kanteen. Siltä varalta että tulee myrsky, hän sanoi itsekseen ja huokasi onnellisena. Hänen vieressään istui polvet leukaa vasten katselemassa Mymmelin

tytär. Hän näki Muumimamman kiinnittävän taakin nuppineuloilla, joissa kaikissa oli eriväriset lasinupit. Ja mastoihin pantiin punaiset viirit. Kuka sen saa? Myymelin tytär kysyi hartaana. Muumipeikko, vastasi Muumimamma etsien sopivaa ankkuriköyttä ompelukoristaan. Vaarallinen juhannus s. 7.

Kaarnalaivojen veistelyä pienissä ryhmissä nahkapala tms. polven suojana. Etsikää sopivia kaarnanpalasia laivojen veistelyä varten. Kiinnittäkää pieni ruuvi laivan pohjaan köliksi ja tikku mastoksi purjetta varten. Leikatkaa purje paperista ja kiinnittäkää se mastoon.

e) **Karttamatkustus**

Piirtäkää koulun pihasta, metsiköstä tai jostakin muusta tutusta paikasta kartta, johon merkitään kulkureitti. Päättäkää yhdessä paikka, mistä matka aloitetaan. Oppilaat jakaantuvat kahteen ryhmään ja suunnittelevat toisilleen tehtävärastipolun kartalle.

Suunnitelkaa reitti ja merkitkää karttaan matkan varrelle sopivia pysähtymispaikkoja, kuten lipputanko, kivi, puu, kiipeilyteline yms. Pysähtymiskohtiin keksikää toisille joku tehtävä tai kysymys, joka liittyy tavalla tai toisella muumeihin. Millaisin merkein kuvaisitte karttaan pysähtymispaikat?

Oppimateriaalin ovat laatineet
luokanopettajat Annika Henriksson ja
Tuula Niiniranta.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa
Puura-Castrén Koulukinosta.